

AKCIJA

AMNESTY INTERNATIONAL

LETO 16, ŠTEVILKA 3, NOVEMBER 2019

KAKŠNA JE SOCIALNA OSKRBA STAREJŠIH?

**PRIZNANJE MLADIM ZA
PODNEBNO PRAVIČNOST; O
PRAVICAH INTERSPOLNIH OSEB;
40 LET KONVENCIJE O ODPRABI
DISKRIMINACIJE ŽENSK ...**

**PRILOGI: PIŠEM ZA PRAVICE,
PLAKAT O OTROKOVIH PRAVICAH**

 www.amnesty.si

 [AmnestySlovenia](https://twitter.com/AmnestySlovenia)

 [Amnesty Slovenije](https://www.facebook.com/AmnestySlovenia)

 [AmnestySlovenia](https://www.instagram.com/AmnestySlovenia)

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

- 03 AKCIJI NA POT
SKRB ZA GRETO
- 04 AKTUALNIK
- 06 POD ŽAROMETOM

RAČUNSKO SODIŠČE O SISTEMU SOCIALNE VARNOSTI: »STANJE SOCIALNE OSKRBE JE KRITIČNO«

- 10 **KONVENCIJA ZN O ODPRABI VSEH OBLIK DISKRIMINACIJE ŽENSK**

40 LET KASNEJE

- 12 **KAZENSKI ZAKONIK JE TREBA SPREMENITI: SPOLNOST BREZ PRIVOLITVE JE POSILSTVO**

- 13 **AMBASADORJI VESTI 2019: GLOBALNO PETKI ZA PRIHODNOST, V SLOVENIJI MLADI ZA PODNEBNO PRAVIČNOST**

- 15 **KROVNA EVROPSKA ORGANIZACIJA ZA INTERSPOLNOST NA OBISKU: »NI NAS TREBA POPRAVLJATI!«**

VRTIMO SVET

- 17 TRGOVINA Z OROŽJEM: NE GLEDE NA HUDO CENO ZA ČLOVEŠKA ŽIVLJENJA GRE POSLU DOBRO
- 18 POLJSKA: KAZENSKA PREPOVED SPOLNE VZGOJE?

AKTIVIZEM

- 19 Z MLADINSKEGA TABORA NA LAMPEDUSI: RAJE SMRT V MORJU KOT MUČENJE V LIBIJSKEM TABORIŠČU
- 22 PISMA REŠUJEJO ŽIVLJENJA
- PIŠEM ZA PRAVICE 2019

- 24 HVALA ZA VAŠO DOHODNINO

SREDINA

PIŠEM ZA PRAVICE 2019, 30 LET KONVENCIJE O OTROKOVH PRAVICAH

Zaradi ohranjanja neodvisnosti in nepristranskosti za naše delo proti kršitvam človekovih pravic ne sprejemamo denarja od države. Državna sredstva sprejemamo le za posamezne projekte učenja človekovih pravic.

Akcija izhaja do 3-krat letno. Urednica: **Metka Naglič**. Oblikovna zasnova: **Marko Kadič**. DTP: **RumenaPika**. Tisk: **Evrografis**. Naklada: **8100**. ISSN: 2232-3198
Al Slovenije, Dunajska 5, 1000 Ljubljana. Tel.: 01 426 93 77; faks: 01 426 93 65.
E-pošta: amnesty@amnesty.si Splet: www.amnesty.si TRR: 1010-0005-1940-973
Stališča avtorjev, objavljena v Akciji, niso nujno tudi stališča AI.

SKRB ZA GRETO

Je Greta Thunberg razvajena smrklija ali otrok z oprano glavo? Je žrtev boemskih staršev ali zelenih lobijev? Vsekakor je padla v kremplje zakoncev Gates in Georga Sorosa. S slednjim sta si očitno tako blizu, da so internetni umetniki ustvarili celo meme, na katerih so ji nadeli njegov obraz, ki je, če slučajno še ne veste, podoba samega satana. Ni dvoma tudi o tem, da je premlada, da bi vedela, kaj govori. In bolje bi bilo, če bi hodila v šolo. Francoskim intelektualcem se bojda zdi tudi premalo seksi. Sploh pa je preveč jezna in sploh ne ve, kje ji je mesto. Povrh vsega pa je banane, ki na severu pač niso lokalno pridelane.

Razlogi, zakaj se Greta moti in zakaj je ni vredno poslušati, so tako raznoliki kot internet. Segajo vse od odkritih osebnih napadov nanjo do skrbi za njeno zdravje in prihodnost. Ker ne hodi v šolo, seveda. Pri tem pa se ta frklja sploh ne zaveda svojega privilegiranega položaja. Morala bi namreč biti zadovoljna s tem, kar ima. Če ji je že mar za okolje, naj gre raje pobirat odpadke po svoji soseski.

Od kod vsa ta jeza in gnev, ki se zlivata po 16-letni aktivistki, ki je s svojo upornostjo začela gibanje Petki za prihodnost? Zakaj nekateri čutijo potrebo teži njenih besed zmanjšati z izražanjem dvomov o njeni avtonomiji in skrbi za njeno dobrobit, ker so dovolj dobro vzgojeni, da mladih žensk ne napadajo neposredno?

Greta očitno v marsikom zbujala precejšnje nelagodje. S svojimi zahtevami in načinom delovanja ruši ustaljeni red in napada naš način življenja. Ne samo, da njene zahteve kličejo po resnem razmisleku o trenutnem potrošništvu, Greta se povrh vsega še ne pusti utišati in s tem ruši sprejete družbene norme. Kako si 16-letna smrklija sploh drzne tako govoriti z odraslimi?

Marsikdo ji verjetno nekoliko zameri to, da nas je soočila z našo pasivnostjo in morda celo strahopetnostjo. S tem, da smo desetletja tiho opazovali politike, ki so sprejemali okoljske zaveze s figo v žepu, in korporacije, ki so nam v oči metale pesek različnih rešitev, ki to v resnici niso bile. Namesto da bi se zadovoljila s platnenimi vrečkami in občasnimi čistilnimi akcijami, Greta zahteva spremembe od tistih, ki imajo moč.

Odraslim je redko všeč, če jim otrok pokaže, kako se stvarjem streže. Greta je po konvenciji o otrokovih pravicah, ki so jo ZN sprejeli pred 30 leti, namreč še otrok. Otrok, ki se je odločil, da ne bo več križem rok gledal, kako mu odrasli s svojo lahkomišelnostjo in zatiskanjem oči kradejo prihodnost. Otrok, ki je svoj privilegirani položaj izkoristil za to, da je začel svetovno gibanje, ki vedno bolj glasno opozarja na to, da nam morajo odgovorni nehati servirati obliže kot rešitve za sistemske težave, in zahteva resnične spremembe.

Kaj če bi ji namesto iskanja vseh mogočih razlogov, zakaj 16-letno dekle ne more imeti prav in vedeti, kaj zares počne, prisluhnili? Njej in njenim vrstnikom, ki se po svetu borijo tako za ukrepanje proti podnebnim spremembam kot za druge cilje.

Smo sposobni preseči svoj cinizem in predsodke ter svojo skrb za Greto izraziti tudi kako drugače? Razlogov za skrb je namreč nemalo. Res nas lahko skrbi za Greto in vse njene vrstnike ter njihove potomce, saj za sabo puščamo ogromno smetišče. Ustvarili smo krut svet, v katerem so otroci žrtve pohlepa in političnih igrar, konvencija o otrokovih pravicah pa pogosto ostaja zgolj črka na papirju.

Namesto da poskušamo pogumne mlade aktiviste utišati in diskreditirati, raje izrazimo svojo skrb tako, da jim prisluhnemo in se jim pridružimo v njihovih prizadevanjih.

Sabina Živec,
predsednica Amnesty International Slovenije

Sabina Živec

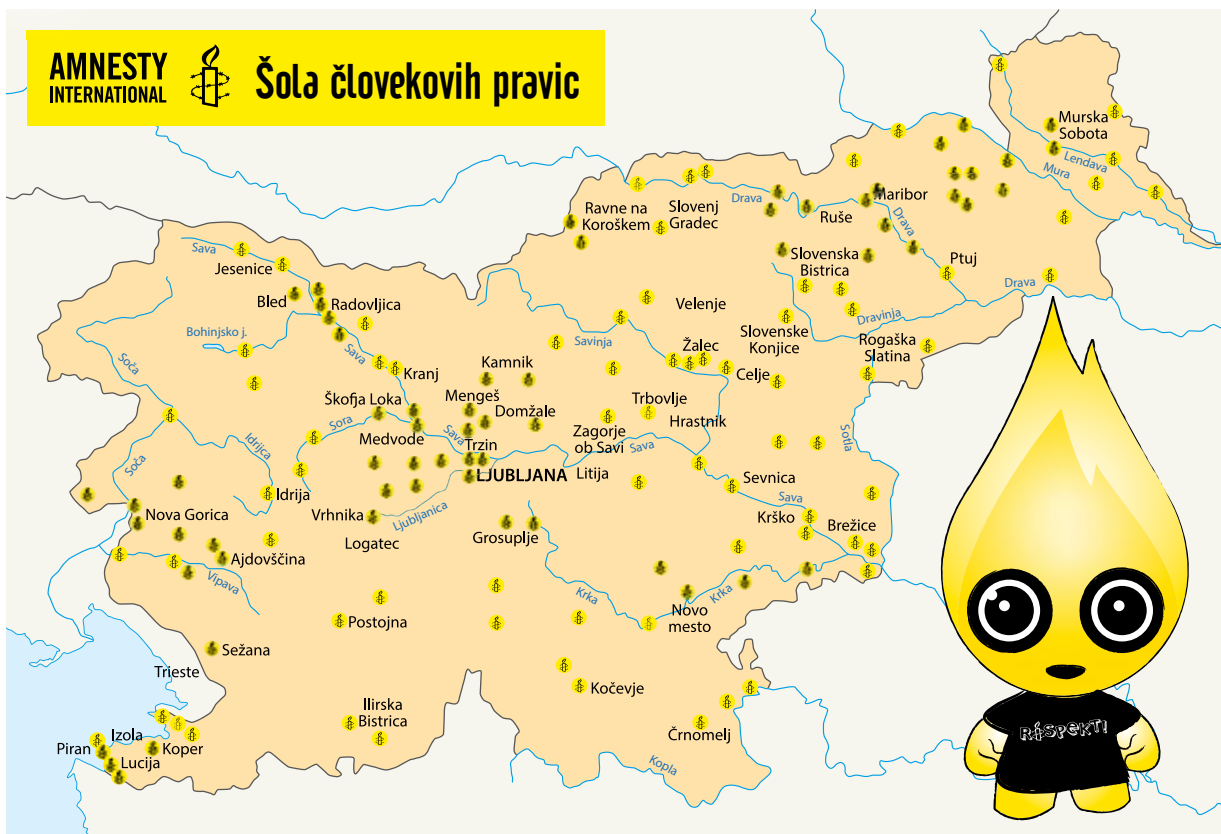

Foto: Ana Val

Marsikdo ji verjetno nekoliko zameri to, da nas je soočila z našo pasivnostjo in morda celo strahopetnostjo. ... Namesto da bi se zadovoljila s platnenimi vrečkami in občasnimi čistilnimi akcijami, Greta zahteva spremembe od tistih, ki imajo moč.

AMNESTY
INTERNATIONAL

Šola človekovih pravic

Naša šola človekovih pravic je široko navzoča po vsej Sloveniji. Označeni so kraji, kjer izvajamo naše delavnice, učiteljice_učitelji uporabljajo naša brezplačna gradiva in sodelujejo v naših aktivnostih. Svečka v nekaterih mestih predstavlja celo več sodelujočih šol, kot na primer v Ljubljani.

Utrinek iz oktobrskega sestanka partnerjev projekta Start the Change v Salzburgu, kjer so načrtovali aktivnosti tretjega leta skupnega projekta, ki povezuje 15 organizacij iz dvanajstih držav. Zraven sta bila tudi naša Simona in Samo; slednji se smehlja s skrajne desne.

Ekipa slovenske Amnesty na podnebnem štrajku 27. septembra v Ljubljani.

Za Pišem za pravice smo pripravili tudi splošni letak, na katerega lahko organizatorji dogodkov na šolah (ali drugje) dopišejo čas in kraj za svojo akcijo pisanja apelov in/ali zbiranja podpisov pod peticije.

Med 26. oktobrom in 8. novembrom poteka teden ozaveščanja o interseksualnosti, posvečen osebnim pričevanjem interseksualnih ljudi v Evropi. Spremljajte našo spletno stran za več informacij, članek o kršitvah človekovih pravic teh oseb pa si preberite na straneh 15 in 16 v tej reviji.

HVALA, KER NAS PODPIRATE

»Prepogosto podcenjujemo moč dotika, nasmeha, prijazne besede, ušesa, ki prisluhne, iskrenega komplimenta ali najmanjših dejanj, ki izkazujejo skrb: a vse to ima moč, da spremeni življenje.«

Leo Buscaglia.

Ta revija je zadnja letos, a ker bo do vas prišla še vseeno precej pred novim letom, vam še ne želimo tako preuranjeno želeči »srečno novo leto«. Vemo pa, da je za dobre želje vedno pravi čas in vam zato pošiljamo naše prijazne misli in upanje, da ste dobro. Predvsem pa se vam toplo zahvaljujemo, ker ste z nami, bodisi da nas podpirate finančno bodisi podpisujete naše peticije ali pa kar oboje (veliko vas je tudi takih in tega smo neznansko veseli).

AKTUALNO V ŠOLI ČLOVEKOVIH PRAVIC

Kot običajno smo bili zgodaj jeseni sredi priprav na **Pišem za pravice** (več v prilogi tokratne revije), dogodka, v okviru katerega mladi na slovenskih osnovnih in srednjih šolah novembra in decembra pišejo apele oblastem ter ustvarjajo solidarnostna sporočila za žrtve kršitev. Tudi letos pričakujemo, da se nam bodo pridružile številne šole; lani je sodelovalo kar 61 šol in dva dijaška doma, od katerih smo prejeli skoraj 10.000 apelo v solidarnostnih sporočilih.

Na spletni strani Šole človekovih pravic (sola.amnesty.si) so za brezplačni prenos na voljo **smernice** za poučevanje tem, ki zadevajo globalna vprašanja (na primer migracije). Izobraževanje o teh temah in oblikovanje pedagoških aktivnosti je lahko precej zahtevno, zato bodo gotovo prišli prav ti nasveti, ki so jih pripravili učitelji, profesorice in mladinski delavci iz celotne Evrope v okviru projekta Start The Change. Spodbujanje in/ali podpiranje učencev, da svet okoli sebe vidijo z vidika človekovih pravic in trajnostnega razvoja, je nujno potrebno, če želimo ustvariti pošten in pravičnejši svet.

Na sola.amnesty.si najdete tudi **kratke predstavitev aktualnih tem človekovih pravic**, ki smo jih pripravili za pomoč pri delu v razredu, in sicer Človekove pravice in podnebne spremembe, Konvencija o otrokovih pravicah, Sovražni govor, Razvoj človekovih pravic, Pravična trgovina in Misli o človekovih pravicah.

Seriji luštnih plakatov, ki jih pripravljamo za šole oz. tiste, ki delajo z mladimi, smo dodali še enega, in sicer **plakat ob 30. obletnici sprejema Konvencije ZN o otrokovih pravicah**. Manjšega, a upamo, da vseeno dovolj velikega, da vas razveseli, objavljamo v sredini tokratne revije. V velikosti A2 pa si ga lahko pri nas brezplačno naročite, če delate na kakšni od izobraževalnih ustanov.

ZAKON O TUJCIH JE NEUSTAVEN

Slovensko ustavno sodišče je ugotovilo, da je zakon o tujcih neustaven v delu dopustnosti »zaprtja meje« in hkratnega avtomatskega zavračanja vlog za mednarodno zaščito, ki bi jih na meji v času zaprtja podajali begunci_ke in iskalci azila.

Gre za del, za katerega smo tudi nevladne organizacije, vključno z Amnesty, ves čas trdile, da ni v skladu z ustavo in zavezami Slovenije na področju varstva človekovih pravic beguncev. Zaradi tega smo se proti taki določbi borili že v postopku spreminjanja zakona; ker je bilo to neuspešno, pa smo kasneje pozvali takratno varuhinjo človekovih pravic, naj v skladu s svojimi pristojnostmi zakon pošlje v ustavno presojo, kar je tudi storila.

Ustavno sodišče nam je torej pritrdilo, kar pozdravljamo. Ostaja pa grenak občutek, ker nam glede tega niso prisluhnili že na vladi oz. v parlamentu.

Do te sporne rešitve, zdaj razglašene za neustavno, je prišlo s spremembami zakona o tujcih leta 2017, ki je parlamentu omogočil izglasovanje posebnega pravnega režima ob meji na področju migracij. Da bi se to zgodilo, bi moral parlament ugotoviti, da spremenjene razmere na področju migracij povzročajo ali bi lahko povzročile ogroženost javnega reda

in bi lahko bilo oteženo delovanje države. V tem primeru bi imela policija pravico avtomatsko zavračati prošnje za mednarodno zaščito.

Ustavno sodišče je zdaj jasno navedlo, da tovrstni posebni pravni režim ne pomeni izrednega stanja v državi in da zato odmik v smislu omejitve pravic ni dopusten. Če je stanje običajno, mora biti tudi varstvo pravic običajno, torej ne sme biti omejeno.

Sporno avtomatsko zavračanje vlog za mednarodno zaščito (azil) bi pomenilo potencialno nedopustno kršenje prepovedi mučenja oziroma kršenje prepovedi vračanja (non-refoulement). Ljudje tudi ne bi imeli možnosti učinkovitega pravnega sredstva (saj bi bile vloge avtomatsko zavržene brez presoje o utemeljenosti prošnje oziroma upoštevanja dejanske varnosti v sosednjih državah). Vse navedeno v običajnih razmerah ustava ne dopušča.

Žal slovenska javnost še vedno nima popolnega vpogleda na stanje ob meji. Država še naprej skriva ključne usmeritve policiji iz leta 2018. Da so se push-backi oz. prisilna vračanja na Hrvaško dogajali, je pokazala naša raziskava junija 2018, o tem pa se nadaljujejo tudi navedbe drugih organizacij civilne družbe.

(B.K.)

PODČRTAJI V BESEDILIH

Verjetno ste zasledili, da tudi v Akciji občasno uporabimo žensko in moško obliko samostalnikov (in na to vezane oblike glagolov), ločenih s podčrtajem: na primer begunke_ci. Vemo, da to trenutno ni slovnično pravilna oblika. Zanja se odločamo kot obliko podpore tako ženskam kot transspolnim osebam, ki opozarjajo, da se v množinski moški obliki izgubi njihova identiteta, ali pa se ne identificirajo z enim ali drugim spolom. Zavedamo se, da lahko nekateri taka besedila dojemajo kot težko berljiva. A v prizadevanjih, da smo vključujoči in dajemo podporo, želimo dajati prostor tudi tej obliki izražanja.

ZA VEČ NOVIC POJDI NA
www.amnesty.si

RAČUNSKO SODIŠČE O SISTEMU SOCIALNE VARNOSTI »STANJE SOCIALNE OSKRBE JE KRITIČNO«

MORDA STE ZASLEDILI, DA JE SLOVENSKO RAČUNSKO SODIŠČE SREDI SEPTEMBRA OBJAVILO REVIZIJSKO POROČILO Z NASLOVOM »SKRB ZA TISTE, KI ZARADI STAROSTI, DUŠEVNE ALI TELESNE PRIZADETOSTI POTREBUJEJO POMOČ DRUGIH«. GRE ZA ZELO POMEMBNO POROČILO, KI ZADEVA ČLOVEKOVE PRAVICE STAREJŠIH. ČE POVEMO PREPROSTO, JE SODIŠČE PREGLEDALO, KAKO SE DRŽAVA LOTEVA SISTEMA SOCIALNE VARNOSTI. KOT JE UGOTOVILO, SLABO ...

Računsko sodišče je pregledalo sistem storitev socialnega varstva z vidika delovanja vlade, še posebej pa ministrstev za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) ter za zdravje (MZ). Gre za vsebinsko nadaljevanje prejšnje revizije iz leta 2008.

Storitve socialnega varstva so storitve, programi in druge oblike pomoči, ki se nanašajo na varstvo in nego tistih, ki zaradi starosti, duševne ali telesne prizadetosti pri osnovnih življenjskih aktivnostih potrebujejo pomoč drugih. Ena od teh oblik so recimo domovi za starejše, kjer je poleg samega delovanja pomembno tudi, kako dolgo se čaka na mesto v njih, ali so zaposleni dobro plačani in zadovoljni, ali so cene domov primerne in tako naprej.

Najbolje, da predstavitev revizijskega poročila začnemo kar z nekaj ključnimi citati:

»Računsko sodišče meni, da skrb države za zagotavljanje pomoči vsem, ki jo potrebujejo, v obdobju, na katero se nanaša revizija, ni bila zadovoljiva.«

»Stanje socialne oskrbe je kritično.«

»Država več kot 10 let ni izvajala potrebnih ukrepov za zagotovitev oskrbe čim večjemu številu pomoči potrebnih.«

»MDDSZ je ... omogočilo, da se cene v domovih za starejše oblikujejo neodvisno od dejanskih stroškov oskrbe. Zato so nekaterim uporabnikom stroški ... zaračunani večkrat in/ali ... napačnim uporabnikom ...«

»Enaka obravnava ... tudi ni zagotovljena uporabnikom pomoči na domu, saj se višina doplačil cene storitev oskrbe v različnih občinah bistveno razlikuje.«

»V letu 2016 je pomoč v obliki različnih storitev socialnega varstva prejemale le 8,9 odstotka od vseh 395.127 upravičencev, 1,7 odstotka upravičencev je bilo v čakalni vrsti za sprejem v domove za starejše. Za ostalih 89,4 odstotka upravičencev država ni imela podatkov o tem, ali ter koliko pomoči bi potrebovali ter ali in kakšno pomoč dejansko prejemajo ... Država ... ne pozna odgovora ..., koliko oseb, ki so potrebovale pomoč, je ... ostalo brez nje.«

AKTUALNO

- December 2019: Vlada napoveduje javno razpravo o predlogu zakona o dolgotrajni oskrbi. Skrbi nas, ker vlada hkrati napoveduje, da bo zakon aprila 2020 kar sprejet ... Seveda je zakon nujno potreben, a mora biti kakovosten!
- Jesen 2019: Evropska komisija je vključila dolgotrajno oskrbo kot enega izmed pogojev za izplačilo sredstev Evropskega socialnega sklada (proces evalvacije napredka bo še dolgotrajen).
- Jesen 2019: Priprava akcijskih načrtov za uresničevanje Strategije dolgožive družbe se zaključuje, besedila ukrepov in ukrepe same pa vlada skriva, kar pomeni, da strokovna in zainteresirana javnost ne more sodelovati.

DRŽAVA NE ZBIRA, POSLEDIČNO PA TUDI NE ANALIZIRA PODATKOV

Izhodišče težav je, da država popolnoma neresno (pomanjkljivo, nesistematično) zbira podatke, o izvajanju nekaterih programov pa podatkov dejansko sploh nima. Zaradi tega oblasti ne analizirajo dejanskega stanja, saj ga brez pravih informacij niti ne morejo. V kar nekaj delih poročila se podatki ministrstev razlikujejo od podatkov izvajalcev; tako se podatki MDDSZ o financiranju za leto 2016 razlikujejo od podatkov Inštituta RS za socialno varstvo (IRSSV). MDDSZ je posredovalo podatke, da je v 2016 financiralo 803.800 evrov za 134.413 uporabnikov (5,98 evra/uporabnika), medtem ko IRSSV poroča, da je MDDSZ v tem letu financiralo 3.764.016 evrov za 182.258 uporabnikov (20,65 evra/uporabnika).

Zakaj je to problem? Ker se na sistemski ravni sploh ne (pre)poznajo potrebe, ki se pojavljajo na terenu – in zato oblasti ne zmorejo temu prilagoditi ukrepov. Brez vedenja, kaj ljudje potrebujejo in kje to manjka, lahko le »na pamet« sprejemaš ukrepe. Seveda pa ni smisel v tem, da se nekaj le »dela«, ampak da to delo vodi do rezultatov, v tem primeru do uporabnika_ce, ki dobi podporo države, do katere je upravičen_a.

Enaka težava pesti tudi dolgotrajno oskrbo: oblasti napovedujejo zakon za april 2020, brez ene same analize potreb, učinkov ali stroškov. Računsko sodišče glede dosedanjega dela na področju zagotavljanja dolgotrajne oskrbe ugotavlja, da: »načrtovanje ciljev in ukrepov ni bilo ustrezno. Dokumenti načrtovanja so bili pomanjkljivo in nepregledno pripravljeni, saj cilji, ukrepi in nosilci večinoma niso bili natančno določeni. Pogosto so bili ukrepi določeni tako, da ni bilo mogoče ugotoviti njihove vsebine.«

Dolgotrajna oskrba, kot samostojen sistem, je zelo pomembna. Ljudje v starosti pogosto zbolejajo, v visoki starosti pa celo obnemorejo. V takih trenutkih je treba še toliko bolj zagotavljati spoštovanje človekovih pravic starejših in ohranjanje njihovo dostojanstvo. Zaradi tega si v Amnesty prizadevamo za jasno in finančno stabilno zakonsko uvedbo dolgotrajne oskrbe.

9,5 MINUTE NA ČLOVEKA V DOMU ZA STAREJŠE NA DAN

Računsko sodišče izpostavlja tudi stanje v **domovih za starejše**. Jasno je, da je mest v domovih okoli 20.000, nanje pa že čaka okoli 11.000 ljudi, ki so podali za ta mesta 53.000 vlog (stanje oktobra 2019 po podatkih Skupnosti socialnih zavodov).

Starejši v domovih se obravnavajo neenako, saj država ni natančno določila kriterijev in meril za sprejem in standarde oskrbe. Domovi za starejše lahko zaradi tega uveljavljajo svoja pravila pri vodenju čakalnih vrst in sprejemu, hkrati pa lahko uporabniki različnih domov dobijo različen obseg oskrbe v različnih delih države – in za bistveno različne cene. Ponovno: odpovedal je nadzor države.

KAKŠNE SO PRAVICE STAREJŠIH?

Starejši ljudje imajo popolnoma enake človekove pravice kot vsi drugi. Ker pa se lahko ljudem z leti zmanjšujejo sposobnosti, velikokrat naletijo na ovire ali celo težave pri uživanju teh pravic. Zato je treba sprejeti nekatere posebne ukrepe, posebne pravice. To je skladno z načelom enakosti, saj je treba enake položaje obravnavati enako, neenake pa neenako. Obnemoglih starejšim, ki so zdravim neenaki, je treba zagotoviti posebne ukrepe. Pomembno načelo pri tem je dostojanstvo starejših ljudi, ki imajo pravico do oskrbe in avtonomije.

Splošna deklaracija človekovih pravic določa, da ima vsakdo pravico do ustreznega življenjskega standarda za zdravje in dobro počutje sebe in svoje družine. To obsega pravico do ustreznega bivališča, do primerne zdravstvene oskrbe in potrebnih socialnih storitev. Prav tako je treba zagotoviti pravico do varnosti v primeru bolezni, invalidnosti, starosti ali pomanjkanja v okoliščinah, na katere oseba ne more vplivati.

Kaj to pomeni? Smisel tega je, da se starejšim omogoči ustrezno zdravje in počutje, pri tem pa ne smemo pozabiti na preventivne dejavnosti: da nekdo sploh ne zboli. Če je nekdo osamljen, bi morala država tudi to nasloviti z mehanizmi druženja, socialne aktivacije in druge podpore, da taka oseba ne zapade v depresijo, ne zboli ...

Največji zaplet se pokaže pri vprašanju, kdo bi moral to narediti, saj zdravstveni sistem in mreža socialne varnosti »vsokočita«, ko je nekdo že bolan ali potreben socialne oskrbe, torej prepozno. Bi to lahko izvajale nevladne organizacije? Je to morda poslovna priložnost za nekoga v vašem okolju? Morda kak

Država tudi ni določila vseh potrebnih kadrovskih normativov. Zaradi kadrovske podhranjenosti na enega uporabnika pride le 9,5 minut dnevno, je preračunalo računsko sodišče. To je – priznajmo – nemogoče.

Podobno velja tudi za **pomoč na domu**, ki jo zagotavljajo občine. Tudi tu obstaja neenakost, saj se cena močno razlikuje od občine do občine. Odranci tega denimo sploh ne zaračunavajo. Obstaja pa tudi občina, ki te storitve sploh ne zagotavlja (Jezersko), in si mora vsak posameznik najti svojo rešitev, kot ve in zna. Država je to enostavno prepustila občinam. Te podatke smo pridobili sami preko vprašalnikov občinam, izhajajo pa tudi iz monitoringa stanja pomoči na domu, ki ga izvaja IRSSV.

Po našem mnenju so storitve tudi kar drage: ne pozabimo, standardi človekovih pravic zahtevajo, da so take storitve geografsko in cenovno dostopne. Pomoč na domu je tudi časovno omejena na 20 ur tedensko, kar le še večja neenakost. Številni se za to obliko pomoči enostavno niti ne morejo odločiti. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 je predvidevala triodstotno stopnjo udeležbe prebivalstva nad 65 let znotraj sistema pomoči na domu. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 je ta cilj dvignila na 3,5 odstotka: odgovori občin na naše vprašalnike in podatki IRSSV pa kažejo, da je dejanske udeležbe le nekje med 1,54 in 1,7 odstotka.

KAKŠEN JE OBET ZA NOV CELOSTEN SISTEM DOLGOTRAJNE OSKRBE?

Računsko sodišče opozarja tudi na prihajajočo uvedbo celostnega sistema dolgotrajne oskrbe. Pri pripravi novega zakona, ki bo urejal dolgotrajno oskrbo, niso bile natančno

študent nekoga spremlja na obisku opere v (preveč oddaljeni) Ljubljani? Bodo to lahko izvajali samo posamezniki z ustreznimi papirji? Zakon o dolgotrajni oskrbi oziroma vlada morata odgovoriti tudi na ta vprašanja (preventive).

Z vidika avtonomije je pomembno, da se starejšim ljudem zagotovi samostojno odločanje o tem, kako in kje želijo živeti, ter podpora in skrb, ki ju potrebujejo in želijo. Logično je, da mora biti starejšim omogočeno, da uživajo človekove pravice kjerkoli že živijo. Tudi najbolj oddaljena vas sredi gozdov je še vedno del Slovenije. Starejše osebe morajo ostati vključene v družbo in dejavno sodelovati pri oblikovanju in izvajanju politik.

Ljudem je treba omogočiti življenje v lastnem domu, če tako hočejo. Žal neuradni osnutki akcijskega načrta Strategije dolgožive družbe v naslednjih nekaj letih ne predvidevajo sofinanciranja dvigal in adaptacij stanovanj.

Poleg tega je treba razvijati tudi skupnostne oblike bivanja in podpore – vzpostavljanje starejšim prijazne skupnosti in okolja, modeli oskrbe, ki so osredotočeni na ljudi (recimo dostava hrane), spodbujanje avtonomije in dostojanstva starejših oseb (bo država zagotovila prevoze na vasi ali bo vse odvisno od dobre volje nekaterih?) itd.

Za starejše osebe, ki živijo v domovih za starejše ali drugih institucijah, pa je treba zagotoviti drugačno podporo, spoštovati njihovo zasebnost in poskrbeti, da so udeleženi v sprejemanju odločitev o njihovih življenjskih pogojih.

ugotovljene slabosti obstoječega sistema socialnega varstva in niso bila natančno izračunana potrebna sredstva. Glede vsebine zakona ni dosti novega, saj ga še nihče ni videl – vlada pa se vseeno hvali, da bo sprejet v aprilu 2020.

Velika neznanka glede zakona je, kakšni bodo njegovi viri. V javnosti se je doslej pojavljalo več podatkov, računsko sodišče pa je potrdilo, da se bo kljub uvedbi novega (socialnega) zavarovanja storitev dolgotrajne oskrbe doplačevala v višini 30 odstotkov. To bi pomenilo, da bi vsak posameznik za časa življenja plačeval dodatno zavarovanje za dolgotrajno oskrbo; če pa bi jo potreboval in za to prejel odločbo, bi jo lahko koristil ob doplačilu. Če nekdo sedaj dom za starejše plačuje denimo tisoč evrov, bi ga v sistemu dolgotrajne oskrbe doplačal 300 evrov. Žal razen ugibanj kaj več ne moremo povedati, saj vlada osnutkov zakonodaje noče razkriti.

Slovenijo čakajo hudi demografski izzivi. Po Strategiji dolgožive družbe se bo delež prebivalstva nad 65 let zvišal z 18,4 odstotka v letu 2016 na 29,5 odstotka v letu 2060. V letu 2019 je tako računsko sodišče prepoznalo 395.000 oseb, ki so starejši od 65 let (odstotek je že zrasel na 19,1 odstotka populacije), od katerih jih je bilo le 8,9 odstotka vključenih v sistem socialne oskrbe.

Povprečna pokojnina v državi je bila letos avgusta 662,11 evra. Prag tveganja revščine je po novem določen na isto raven, pri 662 evrih prihodka na mesec. Kljub počasnemu dvigovanju pokojnin pa se relativna raven napram neto plačam niža, sicer počasi, a konstantno. Raven pokojnin v bruto družbenem proizvodu se prav tako skozi leta niža. V nekaterih občinah na vzhodu, na Goričkem, so bile povprečne pokojnine znatno nižje od povprečja: v občinah Grad, Rogašovci in Kuzma je bila denimo povprečna pokojnina le 364,96, 410,04 oziroma 371,52 evra.

Če upoštevamo to demografsko situacijo, neurejen sistem financiranja, dejstvo, da se potrebe ne ugotavljajo in posledično ne naslavlajo, da praktično ni strateškega načrtovanja ... potem (nam) vsem slabo kaže.

Čas je, da se oblasti nehajo obnašati mačehovsko do starejših ljudi. **Pridružite se nam v naši peticiji Naj bo starost lepa** in to od njih zahtevajte tudi vi (podpišete jo lahko na spletu www.amnesty.si/naj-bo-starost-lepa ali pa v rubriki Pisma rešujejo življenje v tej reviji).

Blaž Kovač

Foto: Michelle Henderson @michelle010 // Visual Stories [nl] on Unsplash

Starejši ljudje imajo popolnoma enake človekove pravice kot vsi drugi. Ker pa se z leti (lahko) zmanjšujejo psihofizične sposobnosti, velikokrat naletijo na ovire ali celo težave pri uživanju teh pravic. Zato je treba sprejeti nekatere posebne ukrepe, da se jim zagotovi dostojno življenje.

Celotno poročilo je na spletni strani <http://www.rs-rs.si/revizije-in-revidiranje>; hvala Računskemu sodišču RS za dovoljenje za objavo grafik.

KONVENCIJA ZN O ODPRABI VSEH OBLIK DISKRIMINACIJE ŽENSK

40 LET KASNEJE

DECEMBRA LETOS BOMO ZAZNAMOVALI 40 LET OD SPREJEMA KONVENCIJE ZN O ODPRABI VSEH OBLIK DISKRIMINACIJE ŽENSK, KI JE PRVIČ NA GLOBALNI RAVNI OPREDELILA RAZLIČNE OBLIKE DISKRIMINACIJE, KI JO IZKUŠAJO ŽENSKE PO VSEM SVETU, TER DRŽAVE ZAVEZALA K NJHOVI ODPRABI.

V Generalni skupščini Združenih narodov so to konvencijo, znano po svoji angleški kratici CEDAW – Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, sprejeli 18. decembra 1979. Veljati je začela 3. septembra 1981, ko jo je ratificiralo 20 držav. Ratifikacija pomeni potrditev podpisane pogodbe (npr. konvencije ali kakšne druge mednarodne pogodbe) v zakonodajnem telesu države (v Sloveniji je to državni zbor). S postopkom ratifikacije država obveznosti take pogodbe prenese v notranji pravni red in jo je tako zavezana spoštovati.

Konvencija ima na pragu 40. rojstnega dne 189 držav pogodbenic, med njimi tudi Slovenijo. Leta 1980 so jo podpisale ZDA, ki pa jim je vse do danes »ni uspelo« ratificirati. Iran, Somalija in Sudan pa so med peščico držav, ki je niso niti podpisale niti k njej pristopile.

Konvencija izrecno opredeljuje, kaj je diskriminacija žensk, ter narekuje ukrepanje držav za njeno odpravljanje. Diskriminacijo žensk konvencija definira kot sleherno **razliko, izključitev ali omejitev** zaradi spola, ki ima za posledico ali pa je njen namen, da se ogrozi ali onemogoči priznavanje, uresničevanje ali uveljavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin žensk na **političnem, ekonomskem, družbenem, kulturnem, državljanskem ali drugem področju**. To velja, ne glede na to, ali so ženske v zakonski zvezi ali ne.

PREMIKANJE MEDNARODNEGA PRAVA

Tako, kot je na ravni države zelo pomembno, da imamo zakone, ki opredeljujejo sisteme, pravice, dolžnosti, delovanje in pogosto tudi finančni okvir za posamezna področja, je na globalni in regionalni ravni zelo važno, da imamo mednarodne pogodbe (konvencije, pakete, dogovore ...). Na področju varstva človekovih pravic je posebej po drugi svetovni vojni zrasel pomemben »korpus« mednarodnih pogodb, ki so za države pogodbenice zavezujoče ali pa so celo postale že del običajnega mednarodnega prava in so tako obče zavezujoče.

Pomemben del tega mednarodnega sistema varstva človekovih pravic je tudi CEDAW. Čeprav je bilo njeno besedilo rezultat pogajanj (običajno je na mednarodni ravni tako, še zlasti, ko gre za področja, na katerih države predsodke »rade« opravičujejo s sklicevanjem na tradicijo in kulturo), je vendar neznansko pomembno, da je bila sprejeta. Kljub temu, da so nekatere države, ko so jo podpisale in ratificirale, podale za nekatere njene člene tako imenovane zadržke (da jih ne želijo izvajati), pa je bil z njenim sprejemom narejen velik korak naprej in postavljen trden temelj za nadaljnji boj za človekove pravice žensk. Ko je enkrat namreč taka pogodba sprejeta in jo začne uporabljati zadostno število držav, to neposredno prispeva k njenemu širjenju, sklicevanju na nove standarde in s tem k napredku.

To se prav pri tej konvenciji posebej dobro kaže skozi delovanje odbora strokovnjakinj_ strokovnjakov (Odbor za odpravo diskriminacije žensk), ki je bil vzpostavljen s konvencijo

Slovenija je ravno ta čas na vrsti za vnovično poročanje o uresničevanju zavez iz konvencije. Odbor za odpravo diskriminacije žensk je nazadnje našo državo obravnaval leta 2015 in izdal vrsto priporočil (najdete jih na spletu).

Izpostavimo le dve: Slovenijo se je pozvalo, naj ustrezno vključi načela nediskriminacije in enakosti/enakopravnosti žensk in moških v izobraževalne politike, nacionalni kurikulum in z njim povezane dokumente ter v stalno izobraževanje učiteljev_ic in zdravstvenega osebja.

Glede nasilja nad ženskami pa priporočilo nalaga usposabljanja o dosledni uporabi določb kazenskega prava za sodnice/sodnike, odvetnice/odvetnike, zaposlene na policiji in druge. Za splošno javnost pa bi morala država izvajati kampanje ozaveščanja o kazenski naravi nasilja v družini (z drugimi besedami, ne gre za »zasebno zadevo«, ampak za kaznivo dejanje).

Foto: Lucia on Unsplash

Ženske zahtevajo zgolj temeljne človekove pravice. V Parizu se je 19. oktobra stotine žensk uleglo na tla v t. i. protestu »die-in«, s katerim so opozorile, da je bilo letos v Franciji zaradi nasilja v družini (oz. v partnerskih razmerjih) ubitih že več kot 120 žensk. Isti dan se je v večjih hrvaških mestih zbralo več tisoč ljudi v podporo žrtvam spolnega nasilja, spodbujenih z nedavnim grozljivim skupinskim posilstvom mladega dekleta in neprimernim odzivom nanj.

in je zadolžen za spremljanje njenega uresničevanja. Gre za 23 ljudi s strokovnim znanjem s področja enakosti spolov, ki delujejo neodvisno in v individualni kapaciteti in ne v imenu svojih držav. Odbor preverja, kako države napredujejo pri doseganju zavez iz konvencije.

Posebej pa je treba izpostaviti tudi vlogo, ki jo ima ta odbor z vidika pripravljanja tako imenovanih Splošnih priporočil (če jih boste iskali, gre za »General Recommendations«). Z njimi interpretirajo konvencijo, razjasnjujejo specifične situacije, se odzivajo na nove izzive in tako na nek način tudi širijo opredelitev pravic.

NASILJE NA PODLAGI SPOLA PREPOVEDANO

Za ponazoritev naj med temi priporočili omenim dve, ki zadevata nasilje nad ženskami. Gre za Splošno priporočilo številka 35, s katerim je odbor leta 2017 posodobil stališče glede nasilja nad ženskami, ki ga je prvič obravnaval leta 1992 v Splošnem priporočilu številka 19. Konvencija iz leta 1979 ne vsebuje izrecne omenbe nasilja nad ženskami. Ta manko je torej odbor naslovil v omenjenem 19. priporočilu, s katerim je pojasnil, da je nasilje, ki temelji na spolu, oblika diskriminacije, ki resno ovira zmožnosti žensk, da uživajo pravice in svoboščine na temelju enakosti z moškimi. Države morajo tako za celovito izpolnjevanje določb CEDAW sprejeti pozitivne ukrepe za odpravo vseh oblik nasilja nad ženskami. Države so odgovorne tudi za dejanja, ki jih povzročijo zasebni posamezniki, če jim v skladu z dolžno skrbnostjo ne uspe preprečevati, preiskovati in kaznovati dejanj nasilja. Preprosteje povedano: dolžne so ukrepati tudi za zaščito žensk, ki so žrtve nasilja v partnerskih/družinskih razmerjih.

25 let kasneje je v Splošnem priporočilu 35 odbor poudaril, da praksa držav kaže, da se je prepoved nasilja na podlagi spola razvila v običajno mednarodno pravo. To po domače pomeni, da je obče prepovedana. Odbor je v tem stališču izrecno še izpostavil, da je nasilje nad ženskami na podlagi spola eden najbolj temeljnih načinov, skozi katerega se na družbeni, politični in gospodarski ravni vzdržujejo tako podrejena vloga žensk glede na moške kot stereotipne vloge. Odbor je spomnil, da skozi desetletja svojega delovanja vedno znova opaža in opozarja, da je to nasilje bistvena ovira na poti doseganja dejanske enakopravnosti med moškimi in ženskami.

REDNO POROČANJE O URESNIČEVANJU KONVENCIJE

Spodbuda za nenehen trud pri odpravljanju diskriminacije žensk je tudi poročanje odboru CEDAW, ki ga morajo vsaka štiri leta opraviti države pogodbenice. V njem se oblasti »pohvalijo« s tem, kaj delajo za uresničevanje konvencije (pogosto nevladne organizacije pripravijo/mo svoja t. i. senčna poročila, v katerih s(m)o kritične glede neizpolnjevanja zavez). Preverjanje teh poročil in priporočila, ki jih ob tem za države sprejme odbor CEDAW, so prav tako pomemben vir pritiska na vlade. Glede na tudi v Sloveniji aktualno temo velja, na primer, izpostaviti, da odbor CEDAW države opozarja (npr. Norveško novembra 2017), naj v kazenskem zakoniku posilstvo opredelijo tako, da bo najbolj pomemben manko (svobodnega) soglasja. Če torej ženska ne privoli v spolni odnos, je to posilstvo. Taka priporočila so važen znak, kakšno je strokovno soglasje tega pomembnega odbora glede tega vprašanja.

Metka Naglič

**»Ko so
zatirani
moški, je
tragedija.
Ko so
zatirane
ženske, je
tradicija.«**

**Letty Cottin Pogrebin,
ameriška novinarka,
predavateljica in aktivistka za
družbene spremembe.**

**Konvencija o odpravi
diskriminacije žensk
si prizadeva odpraviti
razmere za ženske,
ki jih je mogoče tako
grenko-duhovito
komentirati.**

KAZENSKI ZAKONIK JE TREBA SPREMENITI SPOLNOST BREZ PRIVOLITVE JE POSILSTVO

V AMNESTY SI ŽE NEKAJ ČASA PRIZADEVAMO ZA TO, DA BI BILO POSILSTVO V SLOVENSKEM KAZENSKEM ZAKONIKU OPREDELJENO NA PODLAGI SOGLASJA, NE PA PRISILE, UPORABE SILE ALI GROŽNJE Z NJO, KOT JE SEDAJ. ZBRALI SMO ŽE PREKO 1000 PODPISOV POD PETICIJO NA TO TEMO: LEPO VAS PROSIMO, DA SE PODPIŠETE TUDI VI!

V Sloveniji si za to, da bi spolno nasilje definirali po modelu »ja pomeni ja«, ob nas prizadevajo tudi druge nevladne organizacije s področja pravic žensk (več: www.amnesty.si/ posilstvo). Razveseljujejoče je, da je tudi ministrica za pravosodje Andreja Katič, katere resor mora pripraviti spremembo zakonodaje, taki rešitvi naklonjena. A to še ne pomeni avtomatične »zmage«, saj spremembe zakonodaje, zlasti kazenske, terjajo pridobivanje širokega soglasja. Tudi zato je neznansko pomembno, da tudi vi ukrepate in pošljete ministrici Katič svoj apel podpore za tako rešitev. Važno je, da se sliši čim bolj močan glas ljudi!

V Sloveniji se po veljavnem kazenskem zakoniku šteje, da gre za posilstvo, če je oseba prisiljena v spolni odnos in so torej prisotni prisila, grožnja ali nasilje. To ni usklajeno z mednarodnimi standardi, zlasti s Konvencijo Sveta Evrope za preprečevanje nasilja nad ženskami in dekleti (t. i. Istanbulska konvencija), ki določa, da gre za posilstvo, če pride do spolne

penetracije **brez dovoljenja**. A enako pomembno je tudi, da to ni usklajeno z dejstvi: marsikatera napadena oseba namreč ob (spolnem) napadu enostavno »zmrzne« in se sploh ni sposobna braniti. V nekaterih nasilnih odnosih pa je žrtev v tako podrejenem položaju, da se ne zmore ubraniti neželenega spolnega odnosa, ker se enostavno preveč boji povračilnih ukrepov. To sta le dve realni, a pomembni okoliščini.

Ni treba, da se privolitev za spolni odnos poda z besedami, lahko se tudi z dejanji/obnašanjem. Pomembno pa je, da ženska privoli **svobodno in aktivno: torej, ko je »ja«, ki pomeni »ja«**. Ne pristajamo pa na model »ne pomeni ne«: če ga pobližje pogledamo, je žaljiv, saj predpostavlja, da so ženske (ki so največkrat žrtve spolnega nasilja) ves čas na voljo za spolnost, razen če izrecno ne izrečejo »ne«. Da ne omenjamo, da od strahu ohromljena oseba zelo težko karkoli reče. Podpišite apel ministrici Andreji Katič in ga v podpis ponudite še drugim.

Spoštovana gospa ministrica Andreja Katič,

pozivam vas, da čim prej pripravite predlog sprememb kazenskega zakonika, tako da bo v njem posilstvo opredeljeno na podlagi modela »ja pomeni ja«. S tem boste odpravili sedanji zastarel model, ki temelji na nasilju, prisili in grožnji in ki pušča na cedilu žrtve tega grozljivega kaznivega dejanja.

V javnosti ste večkrat povedali, da sami podpirate model »ja pomeni ja«. Prosim vas, da pri tem vztrajate in v skladu s takim modelom privolitve pripravite predlog sprememb kazenskega zakonika v delu, ki opredeljuje kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost. Hvala za ukrepanje!

IME IN PRIIMEK	PODPIS	E-NASLOV *	Prejemanje Emnesti: označite!*	Informacije o peticiji: označite!*

* E-naslov potrebujemo le, če želite prejemati brezplačno e-glasilo Emnesti (pošiljamo nekajkrat mesečno, odjavite se lahko kadarkoli) ali informacije o tem, kaj se dogaja s to akcijo. Označite, kaj od tega (eno ali drugo ali oboje) bi želeli!

AMBASADORJI VESTI 2019

GLOBALNO PETKI ZA PRIHODNOST, V SLOVENIJI MLADI ZA PODNEBNO PRAVIČNOST

GIBANJU MLADI ZA PODNEBNO PRAVIČNOST, KI V SLOVENIJI IZVAJA AKTIVNOSTI PETKOV ZA PRIHODNOST GRETE THUNBERG, SMO V SLOVENSKI AMNESTY SREDI SEPTEMBRA PREDALI PRIZNANJE AMBASADORJI VESTI 2019.

Foto: Borut Krajnc

Primož Černelč (levo) je po podelitvi priznanja Ambasadorji vesti 2019 spregovoril v imenu Mladih za podnebno pravičnost. Podelitev je potekala v okviru njihovega rednega petkovega protesta pred poslopjem državnega zbora.

S tem priznanjem v Amnesty International izrazimo najvišjo čast ljudem, ki so se edinstveno izkazali z vodenjem in pogumom pri zavzemanju za človekove pravice. Letos smo se ga odločili podeliti podnebni aktivistki Greti Thunberg in gibanju šolske mladine Petki za prihodnost.

»Podnebna kriza je gotovo ena najbolj pomembnih tem človekovih pravic za mlade, saj bodo njene posledice na vse mogoče načine vplivale na njihova življenja. To, da vlade glede tega ne ukrepajo učinkovito in takoj, bi lahko ocenili za eno največjih medgeneracijskih kršitev človekovih pravic v človeški zgodovini,« je ob predaji dejala Metka Naglič iz Amnesty International ter ob tem izrazila tudi neomajno podporo Amnesty boju za podnebno pravičnost.

Priznanje smo Mladim za podnebno pravičnost predali v okviru njihovega rednega petkovega podnebnega protesta pred poslopjem državnega zbora. V njihovem imenu je spregovoril Primož Černelč, ki je med drugim povedal, da ga dojemajo kot »priznanje mladim, ker nas ne poganja niti plačilo niti neposredna korist, ker nas poganja skrb za prihodnost, ki zahteva civilni pogum. Gre za priznanje, ker si upamo upati!«

VAŠ PODPIS NA PODNEBNAKRIZA.SI

Slovenska Amnesty je ena od 227 organizacij (stanje 24. oktobra), ki je podprla poziv vladi, naj podnebne spremembe pripozna kot nacionalno krizo ter jih začne prioritarno in sistemsko obravnavati. Pobudnice tega poziva so Pravno-informacijski center nevladnih organizacij-PIC, Umanotera, društvo Focus in Greenpeace Slovenija.

A ne gre le za poziv organizacij, k podpisu ste vabljeni tudi vsi vi! 24. oktobra, ko nastaja ta zapis, je apel podpisalo že 8484 ljudi. Pridružite se! Pomembno je, da nas je čim več. Podpišite in povabite k podpisu še druge: podnebnakriza.si.

Greti Thunberg je priznanje izročil generalni sekretar Amnesty International Kumi Naidoo.

Foto: Amnesty International/Andy DelGiudice

AMNESTY INTERNATIONAL PRIZNANJE AMBASADOR VESTI 2019

Izpostavil je tudi, da »boj proti podnebni krizi ni zgolj boj za okolje. Je boj za osnovne demokratične pravice. Je boj proti kratkovidni malomarnosti. Boj proti sebičnim interesom, ki v korist manjšine kradejo prihodnost večini.« Na www.amnesty.si/mladi-za-podnebno-pravicnost-ambasadorji-vesti-2019 najdete celotni govor ob prevzemu priznanja.

Priznanja Ambasadorji vesti 2019 smo lokalne organizacije Amnesty podelile svojim lokalnim gibanjem v okoli 20 državah sveta, generalni sekretar organizacije Kumi Naidoo pa v Washingtonu Greti Thunberg.

LJUDJE UMIRAJO, ŠTEVILNI PA ŠE NAPREJ GLEDAJO STRAN

Tudi Greta je v srčnem govoru ob prejemu priznanja poudarila, da je to nagrada za vse milijone (mladih) ljudi z vsega sveta, ki sestavljajo gibanje Petki za prihodnost. Gre za mlade, tako Greta, ki se borijo za prihodnost, ki bi jim morala biti zagotovljena. »Ker delamo vse 'po starem', smo trenutno na poti do sveta, v katerem bi lahko milijarde ljudi izgubilo domove, brezštevilni bi ostali brez osnovnih življenjskih pogojev. Na velikih območjih sveta ljudje sploh ne bi mogli več živeti.«

»Dejstvo, da bo to povzročilo ogromen konflikt in neizrekljivo trpljenje, še zdaleč ni skrivnost. A vseeno številnim ljudem še vedno ni jasna povezava med podnebjem in okoljskimi katastrofami, množičnimi migracijami, lakoto, kršitvami človekovih pravic in vojno.« Greta je spomnila na ljudi, ki dihamo zastrupljen zrak, pijejo onesnaženo vodo, ki so morali zbežati z domov zaradi podnebnih in z okoljem povezanih katastrof, na staroselske skupnosti, katerih zemlja in voda se uničujeta, na grožnje virom hrane in vode zaradi okoljskih katastrof, močnejših in vedno pogostejših suš, močnih nalivev, talečih ledenikov ... »Ljudje umirajo. A kljub temu številni med nami še naprej gledajo stran,« je dejala Greta in končala: »Se vidimo na ulicah!«

Ambasadorji vesti Amnesty International so v preteklosti med drugim postali Nelson Mandela, Malala Yousafzai, Harry Belafonte, Ai Weiwei, mladinske skupine v zahodni in srednji Afriki, Angélique Kidjo, kanadsko gibanje za pravice staroselcev, Alicia Keys in Iani Colin Kaepernick.

UKREPATI MORAMO VSI, PODPIŠITE PETICIJO NA PODNEBNAKRIZA.SI

Aktivnosti mladih pa vseh drugih ne odvezujejo od ukrepanja in odgovornosti. Skupaj moramo od naših vlad, tudi slovenske, terjati takojšnjo in ambiciozno ukrepanje. Prosimo vas, da na podnebnakriza.si podpišete peticijo slovenski vladi, naj podnebne spremembe pripozna kot nacionalno krizo ter jih začne prioritarno in sistemsko obravnavati.

(M.N.)

S podpisom apela vladi boste postali del »skupine organizacij in posameznikov, ki se zaveda, da podnebne spremembe pomenijo resno grožnjo našemu preživetju. Če je stanje tako kritično, da države in lokalne skupnosti po vsem svetu razglašajo podnebno krizo in ukrepe, zakaj se Slovenija obotavlja? Podpisnike povezuje pričakovanje, da je ukrepanje nujno in da je nujno zdaj – dokler še lahko preprečimo neobvladljive posledice.«

»Za okoljsko krizo že obstajajo rešitve. Vsa dejstva so nam že znana. Moramo se le zbuditi in začeti ukrepati.« Greta Thunberg

V okviru naše Šole človekovih pravic bomo pripravili plakat s tem citatom, ki bo brezplačno na voljo za šole in druge pedagoške ustanove.

KROVNA EVROPSKA ORGANIZACIJA ZA INTERSPOLNOST NA OBISKU

»NI NAS TREBA POPRAVLJATI!«

»INTERSPOLNOST JE VELIKOKRAT ODETA V MOLK, MOLKU PA SLEDI STIGMA,« JE NA PREDAVANJU NA MEDICINSKI FAKULTETI V LJUBLJANI KONEC SEPTEMBRA OPOZORILA KITTY ANDERSON, KI SMO JO SKOZI INTERVJU PREDSTAVILI V ZADNJI REViji AKCIJA. KITTY, SOPREDSEDUJOČA KROVNI ORGANIZACIJI ZA PODROČJE ČLOVEKOVIH PRAVIC INTERSPOLNIH OSEB V EVROPI OII EUROPE (ORGANISATION INTERSEX INTERNATIONAL EUROPE), NAS JE OBISKALA SKUPAJ S KOLEGI_CAMI, STROKOVNJAKI_NJAMI IZ OII EUROPE.

Foto: Lea Aymard

Kristian Randelovič in Pol Naidenov, člana izvršnega odbora OII Europe, in Kitty Anderson, predsedujoča izvršnega odbora OII Europe, med predavanjem na medicinski fakulteti. Na obisku v Ljubljani so bili sicer še direktor OII Europe Dan Christian Ghattas, vodja financ in administracije Luan Pertl ter vodja kampanj in osveščanja Ins A Kromminga.

V interkoaliciji nevladnih organizacij – Amnesty International Slovenije, Društvo DIH, Društvo Kvarir, Društvo Legebitra, Društvo Parada ponosa, Društvo Škuc in Zavod TransAkcija – smo jih povabili prav z namenom odstraniti tišino in razbiti stigmo, ki spremlja intersexualnost.

Naši_e gosti_je so prišle_i iz petih evropskih držav (od Skandinavije do Bolgarije) ter predstavljajo različne generacije; vsem pa so skupni operativni posegi v zgodnjem otroštvu, ki so jim povzročili trajne zdravstvene posledice in hude psihološke travme in ki so vodili do tega, da so se posvetili zavzemanju za pravice intersexualnih oseb. Predstavljajo glas vse številnejših in močnejših posameznic_kov, ki od devetdesetih let naprej zahtevajo, naj se ne-nujni, invazivni in nepovratni postopki, ki nimajo zdravstvenih koristi, prenehajo.

»NORMALIZACIJE« S HUDIMI IN TRAJNIMI POSLEDICAMI

In prav ti posegi so bili osrednja tema predavanj na medicinski in pravni fakulteti ter skupnostnega srečanja v Pritličju v Ljubljani. Namen »normalizacijskih« posegov je namreč zgolj zadovoljiti pričakovanju družbe po tem, da se lahko vsakogar umesti v enega od dveh spolov in da se izgled spolovila prilagodi tipičnemu pričakovanemu videzu.

Interspolnost je krovni pojem, s katerim opisujemo širok nabor naravnih razlik v genitalijah, gonadah, hormonih, kromosomih ali reproduktivnih organih, ki se ne skladajo s tipično binarnimi predstavami o moških ali ženskih telesih. Včasih so te značilnosti vidne ob rojstvu, včasih se pojavijo v puberteti, včasih pa sploh niso fizično očitne. Po oceni Združenih narodov je intersexualnih ljudi v populacijah 1,7 odstotka, toliko torej, kot je rdečelasih ali dvojčkov.

A gre za hude posege, ki imajo trajne in nepovratne posledice za zdravje interseksualnih ljudi; duševne travme pa zaznamujejo otroke in njihove družine.

Operacije na občutljivem tkivu spolovil lahko vodijo do trajnih bolečin ali pa neobčutljivosti in nezmožnosti uživanja v spolnosti v odrasli dobi. Vaginalne operacije zahtevajo ponavljajoče operacije vsakih nekaj let; operacije, s katerimi se sečnico prestavi na vrh penisa, da bi tako bil po funkcionalnosti in izgledu »normalen«, lahko vodijo do številnih dolgoročnih zdravstvenih posledic; odstranitev gonad (spolnih žlez) je nepovratna in terja vseživljenjsko hormonsko zdravljenje, ki ljudem že v zgodnji mladosti povzroča osteoporozo in osteopenijo, poleg utrujenosti in bolečin.

»Poznamo osebe, ki so do odrasle dobe zaradi osteoporoze imele že po trideset zlomov. Nekateri starši pa so bili od svojega otroka ločeni po več mesecev, ko je bil ta v postopku 'normalizacije',« smo slišali na predavanju na medicinski fakulteti.

STARŠI POGOSTO ODLOČITVE OBŽALUJEJO

Starši odločitve o operacijah sprejemajo v obdobju negotovosti, strahu, celo panike; v takem stanju številni soglašajo z vsem, kar jim je predlagano, čeprav brez celovitih informacij o vseh posledicah posegov. Podatki raziskave iz Nemčije kažejo, da kar 40 odstotkov staršev ni natančno razumelo končne diagnoze za svojega otroka. Študija iz leta 2012, ki so jo izvedli na Inštitutu za biomedicinsko etiko Univerze v Zürichu, pa je pokazala, da so odločitve staršev v veliki meri odvisne od vrste informacij, ki jo prejmejo. V poskusnem okolju so se osebe veliko pogosteje odločale za zgodnje operativne posege, kadar so jim bile predstavljene 'medikalizirane' informacije s strani endokrinologa, in sicer v kar 66 odstotkih; medtem ko se je zgolj 23 odstotkov tistih staršev, ki jim je informacije predstavil_a psiholog_inja, odločilo za zgodnji kirurški poseg. Raziskav o tem, kako starši po nekaj letih gledajo na svoje odločitve, ni veliko. Raziskava o obžalovanju odločitev staršev po opravljenem posegu zaradi hipospadije (spremenjene lege sečnice) pa je pokazala, da je odločitev o posegu obžalovalo kar 39 odstotkov staršev (na vzorcu 323 staršev, ki so se odzvali).

ZAHTEVJE JASNE: STOP POSEGOM BREZ SOGLASJA OTROKA!

Takim praksam že dolgo ne nasprotujejo samo preživeli normalizacijskih operacij. Kar dvanajst teles Združenih narodov je v zadnjih desetih letih izdalo okoli 50 pozivov in priporočil, naj države prenehajo kršiti človekove pravice interseksualnih oseb. Svet Evrope (parlamentarna skupščina) in Evropski parlament sta sprejela resoluciji, ki med drugim pozivata k zakonski prepovedi nenujnih kirurških in drugih posegov, katerih namen je »normalizacija« izgleda spolnih značilnosti in ki se interseksualnim otrokom izvajajo brez njihovega informiranega soglasja.

Iz UKC Ljubljana so nam sporočili, da novorojenčkov ne operirajo in da operativne posege izvajajo v otroštvu in puberteti ter da posegi niso nujni, ampak v nekaterih primerih potrebni in priporočljivi. Če pa je kakšna operacija priporočljiva že prej, prvo opravijo po 18. mesecu starosti.

IN KAJ LAHKO NAREDI VSAKDO OD NAS?

Kristian Randelović, eden od gostov iz OII Europe, sicer iz Srbije, je na to vprašanje študentke medicine odgovoril zelo jasno: »Prosim, ne patologizirajte stanja interseksualnih oseb. Ne uporabljajte izrazov, kot so motnja: naše stanje ni bolezen, je zgolj stanje. Ne stigmatizirajte nas, ne govorite o hermafroditih, dvospolnikih. Ozvestite starše; zame so starši dali soglasje, ki ga niso razumeli. Predvsem pa: prosim, berite več.«

Nataša Posel

»Zdravniki so mislili, da delajo nekaj dobrega, da se bomo lažje vklopili v družbo – niso pomislili, da je s poškodovanimi telesi to težje.« Anjo, aktivist iz Nemčije.

»Od dneva, ko se posameznik z raznolikimi spolnimi značilnostmi rodi, mu je sporočano: 'Ti si napaka in moramo te popraviti.' To ima lahko katastrofalne posledice.« Karina Lins, psihologinja z Danske.

»Johannes je zelo boječ, kar je posledica operacij, ki jih je preстал. Ima težave s spanjem. Nihče nam ni ponudil psihološke podpore zanj.« Starši Johannaesa iz Nemčije, rojenega leta 2013, ki je v letih 2014 in 2015 preстал operacije zaradi hipospadije.

»Ko pomislim na to, kaj se je zgodilo, se vznemirim, kajti nihče se ne bi smel odločiti namesto mene – lahko bi počakalo. Žalosten postanem, ko pomislim, da se zdi nujno operirati te otroke, zgolj zato, ker drugi mislijo, da je treba.« H* z Danske, ki je bil pri petih letih operiran zaradi hipospadije (spremenjene lege sečnice).

Citati iz poročila Amnesty International Najprej: ne škodi! iz leta 2017. Več informacij: www.amnesty.si/ interseksualne-osebe-viri.

Ste interseksualna oseba, starš/bližnji interseksualne osebe in potrebujete info ali podporo? Pišite: svetovanje@legebitra.si in/ali info@transakcija.si.

TRGOVINA Z OROŽJEM NE GLEDE NA HUDO CENO ZA ČLOVEŠKA ŽIVLJENJA GRE POSLU DOBRO

OBSEG MEDNARODNE TRGOVINE Z OROŽJEM SE OD LETA 2003 STALNO POVEČUJE, DOSEGEL JE NAJVIŠJO RAVEN OD KONCA HLADNE VOJNE. ČEPRAV MEDNARODNA POGODBA O NADZORU TRGOVINE Z OROŽJEM VELJA ŽE PET LET, DRŽAVE NE NAREDIJO DOVOLJ ZA URESNIČEVANJE ENEGA NJENIH TEMELJNIH NAČEL: NE PRODAJATI OROŽJA NEODGOVORNIM VLADAM IN/ALI OBOROŽENIM SKUPINAM, KI KRŠIJO MEDNARODNO PRAVO ČLOVEKOVIH PRAVIC IN HUMANITARNO PRAVO. TUDI OROŽARSKA PODJETJA SE TEJ ODGOVORNOSTI IZOGIBAJO.

Inštitut SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) ocenjuje, da je skupna vrednost globalne trgovine z orožjem v letu 2017 znašala najmanj 95 milijard ameriških dolarjev. Daleč največ orožja izvozijo ZDA; med leti 2014 in 2018 so ga največ izvozili v Savdsko Arabijo, in sicer 22 odstotkov vsega izvoza. Poleg ZDA so se v omenjenem obdobju med pet največjih izvoznikov orožja uvrstile še Rusija, Francija, Nemčija in Kitajska; skupno je peterica predstavljala 75 odstotkov globalnega izvoza orožja.

Uvoz orožja v Savdsko Arabijo se je med 2013 in 2017 povečal za 225 odstotkov; poleg že omenjenih ZDA ji je največ orožja prodalo še Združeno kraljestvo.

Po podatkih raziskave o osebem in lahkem orožju je v svetu več kot milijarda kosov takega orožja, večina v rokah civilistov. V ZDA je približno 21 kosov orožja na sto prebivalcev, v Jemnu 53, v Srbiji in Črni Gori 39 ter v Kanadi in Urugvaju 35 kosov orožja na sto prebivalcev.

Po podatkih Uppsala Conflict Data Program je od leta 1989 v oboroženih spopadih umrlo skoraj 2,5 milijona ljudi (2.436.351); leta 2018 več kot 77.320.

KAJ PA OROŽARSKA PODJETJA?

Septembra je v Londonu potekal največji orožarski sejem. V Amnesty smo to priložnost izkoristili za objavo izsledkov naše raziskave, ki je pokazala, da največja podjetja, med njimi Airbus, BAE Systems in Raytheon, prav tako ne izvajajo ustrezno dolžne skrbnosti, da se njihovih izdelkov ne bi prodajalo v države, kjer se potencialno uporabljajo za kršitve človekovih pravic in vojna hudodelstva. Številna od 22

orožarskih podjetij, ki smo jih kontaktirali, dobavljajo orožje državam, obtoženih takih zločinov, med njimi Savdski Arabiji in Združenim arabskim emiratom. 14 podjetij Amnesty niti ni odgovorilo, ostala pa niso ustrezno pojasnila, kako zadostujejo svojim zavezam z vidika človekovih pravic.

Dejstvo je, da se povsem upravičeno zoper nekatere države tudi na sodiščih že sprožajo postopki zaradi njihove neodgovorne trgovine z orožjem (oblasti namreč dovoljujejo izvoze, se dogovarjajo za trgovino), a korporacije, ki dejansko s tako prodajo delajo dobičke, večinoma uidejo takemu kritičnemu očesu.

V Mednarodni pogodbi o nadzoru trgovine z orožjem ter regionalnih in nacionalnih zakonih so jasno opredeljene obveznosti držav glede reguliranja mednarodne trgovine z orožjem z vidika varstva človekovih pravic. Spregleduje pa se vloga podjetij v dobavah vojaške opreme in storitev, čeprav so njihovi produkti v svoji osnovi nevarni.

Na tem področju se podjetja skrivajo za državami in nanje prelagajo odgovornost. Trdijo, da so njihove domače vlade odgovorne za preverjanje vpliva na človekove pravice, ko izdajajo izvozna dovoljenja. To je sicer res, a vladna regulativa podjetij ne odveže, da ne bi same izvajale dolžne skrbnosti z vidika človekovih pravic.

»Skrivanje za vladami ni dovolj, zlasti še, ker se je izkazalo, da pri podeljevanju licenc prihaja do napak in da se zoper vlade, ki jih izdajajo, že sprožajo postopki glede njihove vloge v vojnih hudodelstvih in drugih kršitvah,« opozarja raziskovalec nadzora nad orožjem pri Amnesty Patrick Wilcken. To se je nazadnje zgodilo v Združenem kraljestvu glede izvoza orožja Savdski

Arabiji, saj se to uporablja v konfliktu v Jemnu, kjer prihaja do kršitev humanitarnega prava.

Po Usmerjevalnih načelih ZN glede podjetij in človekovih pravic (UN Guiding Principles on Business and Human Rights), soglasno sprejetih v Svetu ZN za človekove pravice leta 2011, so vsa podjetja dolžna spoštovati človekove pravice. Da bi to zagotovila, morajo z dolžno skrbnostjo opredeliti, preprečevati in zmanjševati tako potencialne kot tudi dejanske vplive na človekove pravice ter pokazati, kako se tega lotevajo. V obrambnem sektorju to pomeni, da morajo oceniti in nasloviti tveganja za človekove pravice, ki izhajajo iz vseh vidikov njihovega posla, vključno s tem, kako njihove stranke, kot so nacionalne vojske in policijske sile, uporabljajo njihovo orožje.

Industrija, ki v nevarna okolja dobavlja orožje, ki lahko predstavlja visoko tveganje, lahko z neizvajanjem ustrezne dolžne skrbnosti z vidika človekovih pravic tvega pravne posledice in škodo ugledu. Pravni standardi glede »odgovornosti podjetij« in »pomoči in podpore« mednarodnim zločinom se razvijajo. V prihodnje bi se lahko uporabljali tudi za orožarska podjetja, ki še naprej dobavljajo orožje, kljub vedenju, da bi se lahko z njim izvajalo hude kršitve mednarodnega prava človekovih pravic ali humanitarnega prava ali pa bi se k takim kršitvam prispevalo.

Za več informacij o našem delu glede te teme obiščite
www.amnesty.org/en/what-we-do/arms-control.

POLJSKA KAZENSKA PREPOVED SPOLNE VZGOJE?

V ČASU NASTAJANJA REVIJE JE PRIŠLA SLABA NOVICA IZ POLJSKE. ZGROZILO NAS JE, DA SI NJIHOVO ZAKONODAJNO TELO PRIZADEVA UZAKONITI PREPOVED IZOBRAŽEVANJA MLADIH (POD 18 LET) O SPOLNOSTI, CELO SPLOH PROMOVIRANJE SPOLNE VZGOJE. ZAGROŽENA KAZEN BI BILA DO TRI LETA ZAPORA.

»Ta nepremišljeno nazadnjaški zakon bi širil strah in nevednost, mlade ljudi pa spravljaj v nevarnost. Posledice bi se čutile daleč zunaj učilnic; zastrašujoče bi vplival na učitelje, aktiviste in celo starše, ki se želijo s svojimi otroki pogovoriti o spolnosti,« je ocenila direktorica Amnesty International Poljska Draginja Nadaždin.

»Spolna vzgoja je bistvenega pomena za informiranje mladih ljudi o njihovih telesih in pomenu zdravih odnosov, privolitve, kontracepcije in preprečevanja spolno prenosljivih bolezni. Na Poljskem, kjer je dostop do splava zakonit le v omejenih primerih, pa je njen pomen še večji.«

Vladajoči stranki Zakon in pravičnost se je oktobra z zakonom mudilo, saj je na volitvah izgubila večino v zgornjem domu parlamenta in je hotela to grozno prepoved spraviti čez postopek še v stari zasedbi zakonodajnega telesa. Zakonski predlog je bil podan po pol leta dolgi homofobni kampanji.

Žal predloga parlament ni takoj zavrnil, tako da se bo treba na Poljskem za ta vidik spolnih in reproduktivnih pravic še boriti. Spremljajte nas za sprotne informacije.

Za več informacij o našem delu glede te teme obiščite
www.amnesty.org/en/what-we-do/arms-control.

Z MLADINSKEGA TABORA NA LAMPEDUSI

RAJE SMRT V MORJU KOT MUČENJE V LIBIJSKEM TABORIŠČU

ČLANICE MLADINSKIH AKTIVISTIČNIH SKUPIN IZ MARIBORA IN PIRANA SO SE OD 30. SEPTEMBRA DO 5. OKTOBRA NA LAMPEDUSI PRIDRUŽILE KOLEGICAM IN KOLEGOM IZ CELOTNE EVROPE. SREČANJE AKTIVISTOV JE NA TEM MAJHNEM OTOKU NA POL POTI MED EVROPO IN AFRIKO POTEKALO OB ROBU ŽALNE SLOVESNOSTI 3. OKTOBRA V SPOMIN NA VELIKO BEGUNSKO TRAGEDIJO LETA 2013.

Na srečanju so se seznanili s kruto realnostjo migracij čez Sredozemsko morje ter se udeležili pričevanj preživelih in predavanj humanitarnih organizacij, ki delujejo v Sredozemskem morju.

Od začetka leta 2014, ko je Mednarodna organizacija za migracije (IOM), ki deluje pod okriljem Združenih narodov, začela opazovati in beležiti migracije v Sredozemlju, je med poskusom prečkanja morja iz držav Afrike v Evropo umrlo več kot 15.500 ljudi. Upravičeno lahko sklepamo, da je število verjetno še večje, ker nihče ne beleži, koliko ljudi se dejansko odpravi na življenje ogrožajoče prečkanje morja v neprimernih plovilih.

Na pot smo se podali z majhnim cmokom v grlu, ker organizatorji srečanja z nami niso delili nikakršnih podrobnosti o programu. V časih, ko mora muzej v Auschwitzu obiskovalce opominjati, da norčavi selfiji niso primerni na kraju, kjer obeležujemo genocid in holokavst, se upravičeno pojavijo pomisleki, da se dostojno obeleževanje tragedije v spomin umrlim ne bi sprevrglo v turistično senzacijo. Tudi Zoja, Andreja in Lucija niso bile čisto prepričane, kaj jih bo čakalo. Slika, ki si jo lahko o situaciji na njem ustvarimo na podlagi površnega poročanja medijev v Sloveniji, seveda lahko ustvari nelagodje ali strah.

OBIČAJNO ITALIJANSKO OBALNO MESTECE

Ko smo prispeli, smo hitro ugotovili, da na Lampedusi ne vladajo izredne razmere. Na lokalno letališče vsak dan prileti nekaj potniških letal, ki pripeljejo (večinoma) italijanske turiste, ki pridejo na oddih in uživajo na peščenih plažah. Ko sem se sprehodil po mestu in prehodil glavno ulico, ki se razteza čez skoraj celo mesto, sem dobil občutek, da bi lahko bil v katerem koli drugem južnem italijanskem obalnem mestu. Upokojenci v senci stavb na ulici opazujejo mimoidoče, na glavnem trgu ulični trgovci prodajajo cenene spominke, v pristanišču ribiči pripravljajo opremo pred odhodom na odprto morje, mladi fantje pa kljub veliki konkurenci pametnih telefonov vseeno poskušajo na vespah pridobiti pozornost deklet pred cerkvijo.

Foto: Amnesty International

Yosef and Teame sta prežvela tragedijo 3. oktobra 2013. Povedala sta, da je v popolni temi nekdo na preobremenjeni ladji z več sto ljudmi zažgal odejo v upanju, da bi ogenj videla obalna straža in ladjo prišla rešiti. Ogenj se je razširil, med bežanjem ljudi z ene strani ladje na drugo pa se je ta potopila in s sabo v morje potegnila več sto ljudi.

Izredno stanje, ki ga slikajo mediji in politiki, se na ulici ne opazi. To seveda ne pomeni, da prebivalci Lampeduse ne občutijo sprememb, ki so se zgodile v zadnjih letih. Če jih kdo občuti in vidi neposredno, so to prav oni. Vendar resne grožnje njihovem standardu ne predstavljajo prišleki, ki se uspejo v obupnih razmerah prebiti do otoka. Domačini se bolj kot prebežnikov želijo otresti negativne podobe, da je na otoku izredno stanje, ter pozivajo k večji solidarnosti znotraj EU. V tej povezavi pa se veliko držav otepa kakršne koli solidarnosti z državami na jugu, ki zaradi geografske lege predstavljajo ne samo vstopno točko za Italijo, temveč vso Evropsko unijo.

Srednješolci z Lampeduse, s katerimi so se srečale tudi aktivistke iz Slovenije, so pojasnjevali, da prebivalci niso jezni

Foto: Amnesty International

Manj kot kilometer od obale Lampeduse je 3. oktobra 2013 življenje izgubilo več sto ljudi. Tragedija na žalost ni bila izoliran dogodek; IOM ocenjuje, da je od leta 2014 v Sredozemskem morju izgubilo življenje že več kot 15.000 ljudi. Preživeli brodolomci, prebivalci Lampeduse in predstavniki različnih humanitarnih organizacij iz Evrope smo se 3. oktobra 2019 žrtev spomnili s slovesnostjo na kopnem in na morju.

na Afričane, ki bežijo pred preganjanjem in pomanjkanjem, temveč so jezni in razočarani nad Evropejci. Pogrešajo izpolnjevanje obvez drugih evropskih držav, h katerim so se države zavezale znotraj EU, če osnovne človeške solidarnosti ljudi v najbogatejših državah sveta niti ne omenimo. Poleg ribarjenja namreč velik del lokalnega gospodarstva predstavlja turizem, ki zaradi senzacionalističnega poročanja o »nevarnosti«, »invaziji« in »izrednih razmerah« trpi izgube. Sistem procesiranja prišlekov je namreč utečen že do te mere, da tihotapci ljudem na čolnih dajejo navodila, da pred obalo Lampeduse počakajo obalno stražo. Ta jih preda italijanskim organom, ki v sodelovanju z evropskimi organi, Uradom visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR) in IOM vodijo postopke ugotavljanja statusa. Iz sprejemnih centrov so ti ljudje premeščeni v migracijske centre po Italiji, od koder nato nekatere preselijo v okviru evropskega sistema premestitev in sistema preselitev UNHCR.

Kljub temu, da je delo pristojnih institucij že utečeno, pa to še zdaleč ne pomeni, da je zadovoljivo. Prejšnja italijanska vlada

je namreč skoraj ukinila sredstva za integracijo, veliko ljudi se ne more ali ne želi vrniti v svoje države, sistem preselitev in premestitev pa deluje samo delno. To pomeni, da veliko ljudi na terenu izgine iz evidenc, organizirani kriminalci imajo utečene načine izkoriščanja prišlekov, ki se ne znajdejo in ne govorijo jezika, veliko ljudi dela v skoraj suženjskih razmerah na plantažah paradižnika na jugu, nekateri brez papirjev odidejo v druge države ... Kljub temu, da takšna usoda za povprečnega Evropejca predstavlja nočno moro, imajo ti migranti v očeh ujetih v Libiji še vedno srečo.

V Libiji obalna straža s finančno in materialno podporo Evropske unije namreč prestreže čolne, ljudi z njih pa vrača v Libijo, v razmere, kjer so žrtve nekažnovanih posilstev, umorov, izsiljevanja, ugrabitev in prisilnega sodelovanja v oboroženih konfliktih. Tudi Komisija za Libijo, ki jo je ustanovil Varnostni svet Združenih narodov, je zbrala poročila o številnih kršitvah človekovih pravic neposredno s strani libijske obalne straže, vključno z usmrčitvami in mučenjem. To je razlog, da čolni odrinejo večinoma ob večernih urah, ko se na morje spusti tema.

Tudi tisti, ki se prebijejo preko območja nadzora libijske obalne straže, še zdaleč niso na varnem. Večina čolnov je namreč neprimernih za plutje in so po vrhu preobremenjeni, da bi uspeli varno priti do katere od obal na italijanskih otokih. Veliko čolnov se tako potopi ali v paniki obrne sredi morja, kjer jih zaradi izjemno agresivnega nastopa italijanskih oblasti pod nekdanjim notranjim ministrom Salvinijem ne rešujejo niti evropske uradne mornarice (operacija Mare Nostrum, ki je bila zagnana po grozoviti tragediji manj kot kilometer od italijanske obale, v kateri je utonilo več sto ljudi, je bila ustavljena že po enem letu), niti plovila mednarodnih organizacij, ki so jih italijanski organi pregona skoraj vse prisilili v ustavitev operacij reševanja.

POMOČ ČLOVEKU V STISKI NI VEČ SAMOUMEVNA

Tako je usoda ljudi na morju velikokrat odvisna samo še od naključja, ali jih bodo mogoče prestregle mimoidoče ladje italijanskih ribičev. Ti so se v grozoviti situaciji na morju izkazali za zadnji branik humanosti. Čeprav mednarodno pomorsko

Foto: Amnesty International

Prebivalci Lampeduse so v znak solidarnosti in kot upor proti nehumanim kaznim, ki jih dobivajo ribiči, ki brodolomcem rešujejo življenja in jih pripeljejo v italijanska pristanišča, sprožili akcijo #iosonopescatore (»Tudi jaz sem ribič«).

Foto: Amnesty International

Papež Frančišek je prebivalcem Lampeduse v znak hvalečnosti za izkazano nesebično pomoč podaril križ, izdelan iz razbitin čolnov, s katerimi so na Lampeduso prišli migranti.

Foto: Amnesty International

Samo in z leve proti desni Romy, Lucija, Zoja, Andreja in Lisa v mestecu Lampedusa.

pravo zavezuje prav vsa plovila na morju, da pomagajo brodolomcem, obstajajo poročila, da se mimoidoče ladje izogibajo reševanju. Ribiči, ki na morju preživijo velik del dneva, brodolomcem pomagajo, ne glede na to, da je zaradi Salvinijske zakonodaje ta pomoč postala v določenih delih celo kriminalizirana. Kot je v intervjuju za Guardian povedal Carlo Giarratano, eden od številnih italijanskih ribičev, ki okrutnih kazni za pomoč migrantom ne upoštevajo, »ne bi nikoli več zbral poguma, da se soočim z odprtim morjem, če bi ignoriral klice na pomoč.«

Razmere, v katere se odpravijo ljudje iz severnih obal Afrike, so izjemno nevarne, njihova usoda pa je odvisna od velikega števila naključij. Kot smo slišali v pričevanjih preživelih brodolomcev iz različnih držav, se ljudje zavedajo, kako velika nevarnost jim preti, če ne znajo plavati, a se vseeno v temi odpravijo na odprto morje v razpadajočem čolnu. Kljub izjemni nevarnosti se odločijo, da bodo poskusili srečo, ker so razmere v Libiji tako slabe, da življenjsko nevarna pot na Lampeduso še vedno predstavlja boljšo alternativo.

Za nekatere mlajše udeležence in udeležence, ki so prvič v živo videli dejanske ljudi, ki so utrpeli grozote, za katere Evropejke in Evropejci slišimo samo po radiu ali po TV, so bila pričevanja čustveno intenzivni dogodki. Solze staršev, ki po enem letu še vedno niso izgubili upanja za dva otroke, izginula med brodolomom v morju sredi noči, se v živo človeka dotaknejo močneje kot pa najbolj nazorne statistike.

Situacija se v bližnji prihodnosti po vsej verjetnosti ne bo radikalno izboljšala. Mnogim Evropejcem se zdi tematika neregularnih migracij čez Sredozemlje zaradi izjemne kompleksnosti neobvladljiva, reševanje pa otežujejo politične stranke, ki s poenostavljenimi populističnimi rešitvami probleme povečujejo, čeprav za hitro posredovanje obstajajo strokovno pripravljene načrte ukrepanja.

Koordinirano ukrepanje evropskih držav bi skrb in odgovornost ukrepanja porazdelilo iz prekomerno obremenjenih držav na evropskem jugu na obvladljive prispevke vseh evropskih držav. Za krizo človečnosti v Sredozemlju poznamo rešitve, ki pa jih vlade evropskih držav niso sposobne ali voljne sprejeti in udejanjiti. Primer predloga kriznega ukrepanja za evropske države, ki sta ga pripravili Amnesty International in Human Rights Watch lahko preberete na www.amnesty.org (v iskalnik vpišite Plan of Action: Twenty Steps for a Fair and Predictable Rescue System in the Mediterranean sea).

Trenutno je na svetu približno 26 milijonov beguncev, večina jih je nastanjenih v državah v razvoju. V luči projekcij IOM in IPCC (Mednarodni odbor ZN za podnebne spremembe), ki napovedujejo do leta 2050 približno 50 milijonov dodatnih okoljskih beguncev, je zastrašujoče dejstvo, da unija najbogatejših držav na svetu, kjer je doma pol milijarde ljudi, ni sposobna sistemsko in v skladu s sprejetimi standardi človekovih pravic in mednarodnih zavez oskrbeti približno 60.000 migrantov, ki bodo v letošnjem letu po neregularnih poteh prišli v Italijo, Španijo in Grčijo.

Na jutro, ko smo mladinske aktivistke in aktivisti, mentorji in predavatelji skupaj z naključnimi italijanskimi turisti na rednem letu odpotovali z otoka v udobnem letalu, nas je ulovila novica, da se je ponoči blizu otoka prevrnil še en čoln s približno petdeset ljudmi. Med 13 trupli, ki so jih že našli, so bile same ženske. Epiloga tragedije v Sredozemlju ni še nikjer na vidiku.

Samo Selimović

Viri:

missingmigrants.iom.int/region/mediterranean
www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/libya
www.amnesty.org (med državami izberite Libya)
<https://reliefweb.int/>

NOVO

Na www.amnesty.si/pisem-za-pravice-maraton lahko podpišete vseh enajst peticij naenkrat!

PIŠEM ZA PRAVICE 2019

V PRILOGI TE REVIE NAJDETE KRATEK OPIS VSEH LJUDI, ZA KATERE PIŠEMO APELE OZ. PODPISUJEMO PETICIJE TER IZRAŽAMO SOLIDARNOST NA PIŠEM ZA PRAVICE 2019. DA BI VAM ČIM BOLJ OLAJŠALI SODELOVANJE, SMO V TEJ RUBRIKI ZA VAS PRIPRAVILI KRATKE APELE, KI JIH LAHKO KAR TAKOJ PODPIŠETE.

Podpisane apele nam **vrnite do sredine decembra 2019 na naslov: Amnesty International Slovenije, Dunajska 5, 1000 Ljubljana.** Če se boste raje odločili za podpis na spletu, pa lahko te apele ponudite v podpis komu od bližnjih, ki morda ne uporablja spleta. Lepa hvala vnaprej!

Spoštovani vodja sodstva v Iranu!

Pozivam vas, da Yasaman Aryani takoj in brezpogojno izpustite, kot tudi vse ostale, ki so zaprti zaradi mirnega protestiranja proti obveznemu zakrivanju žensk v javnosti. Iran naj neha kriminalizirati prizadevanja za pravice žensk in odpravi zakonodajo o obveznem zakrivanju žensk.

PODPIS

DATUM

Spoštovani predsednik kanadske vlade!

Čas je, da izpolnite obljubo vlade, da bo ukrepala glede posledic zastrupitve z živim srebrom, zaradi katere trpijo ljudje v staroselski skupnosti Grassy Narrows. Zagotovite jim specialistično zdravstveno skrb, odškodnino zaradi posledic zastrupitve ter uradno priznajte, da ljudje iz Grassy Narrows trpijo zaradi zastrupitve z živim srebrom.

PODPIS

DATUM

Spoštovani javni tožilec Egipta!

Prosim, razkrijte, kje je Ibrahim Ezz El-Dina, ki je prisilno izginil junija 2019. Omogočite mu dostop do družine in odvetnikov ter mu zagotovite zaščito pred mučenjem in trpinčenjem. Poskrbite, da se ga izpusti, razen če je obtožen mednarodno priznanega kaznivega dejanja.

PODPIS

DATUM

Spoštovani minister za zaščito državljanov!

Prosim, zagotovite, da se vse obtožbe proti Sarah Mardini in Seánu Binderju takoj opustijo in da se pripozna legitimnost humanitarnih dejanj, ki jih ljudje opravljajo za zaščito beguncev in migrantov.

PODPIS

DATUM

Spoštovani guverner zvezne države Lagos!

Pozivam k preiskavi prisilne izselitve skupnosti Otodo Gbame v Lagosu, kjer se ocenjuje, da je bilo ubitih devet ljudi, 15 jih je pogrešanih, 30.000 oseb pa je ostalo brez doma. Naj bodo vsi primerno preseljeni in naj dobijo odškodnino. Prosim vas, da ne izvajate več prisilnih izselitev.

PODPIS

DATUM

Spoštovani predsednik Kitajske!

Prosim vas, da takoj in brezpogojno izpustite Yiliyasijanga Rehemana ter da zaprete vsa taborišča za prevzgojo. Razkrijte, kje so ljudje, ki so vanje zaprti, in zagotovite, da imajo ljudje, dokler so še zaprti, dostop do družine in odvetniške pomoči po svoji izbiri.

PODPIS

DATUM

Spoštovani predsednik Filipinov!

Prosim, storite vse, kar lahko, da bodo ranljive skupnosti na Filipinih živele v dostojnih razmerah. Zagotoviti je treba dovolj hrane, vode, nastanitev in sanitarij. Do zdaj ni bilo storjenega dovolj za žrtve smrtonosnega tajfuna Jolanda, skupnost pa živi v nezdravih razmerah, kjer je težko zagotoviti zaslužek za preživetje.

PODPIS

DATUM

Spoštovani guverner zvezne mehiške države Jukatan!

Zahtevam, da Joséju Adriánu, ki ga je v starosti 14 let pretepla policija, in njegovi družini zagotovite popravilo krivice. Izpeljite, prosim, celovito preiskavo tega primera ter poskrbite, da storilci odgovarjajo. Prav tako poskrbite za to, da bo policija v državi Jukatan prenehala izvajati samovoljna pridržanja.

PODPIS

DATUM

Spoštovani veleposlanik Južnega Sudana pri Združenih narodih!

Pozivam vas, da odpravite smrtno kazen za 17-letnega Magaija Matioyja Ngonga, ki je storil kaznivo dejanje kot 15-letni otrok. Kdor je storil kaznivo dejanje kot mladoleten, ne sme biti obsojen na smrt, kaj šele, da se ga dejansko usmrti. Južni Sudan mora nehati uporabljati smrtno kazen zoper otroke.

PODPIS

DATUM

Spoštovani državni tožilec Belorusije!

Pozivam vas, da takoj izpustite Emila Ostrovko, ki je bil obsojen na osem let zapora zaradi nenasilnega prekrška, povezanega z mamili. Prosim vas, da mu izbrišete kazensko evidenco. Zagotovite tudi, da se zaradi nenasilnih dejanj, povezanih z mamili, ne zapira otrok.

Spoštovani predsednik slovenske vlade!

Pozivam vas, da vsem starejšim zagotovite dostop do oskrbe in drugih storitev, ki jih potrebujejo, da lahko živijo dostojno in samostojno življenje, ter da se lahko sami odločajo med različnimi možnostmi, ki so jim na voljo. Za to so potrebni: podpora starejšim, da lahko dostojno še naprej živijo v svojih domovih; dovolj ustreznih bivalnih kapacitet za starejše, npr. domov za starejše; sprejem zakona o dolgotrajni oskrbi; kakovostna oskrba in storitve za vse po dostopnih cenah in v lokalnem okolju ter vključenost starejših v sprejemanje odločitev.

Če raje podpisujete peticije na spletu, obiščite našo spletno stran. Da bi vam prihranili čas, smo pripravili rešitev, s katero lahko podpišete vse peticije naenkrat, tako da svoje podatke vpišete le enkrat, vaš podpis pa se avtomatsko pripiše vsem enajstim. Če vam je ljubše, seveda lahko podpišete vsako peticijo posebej. Podpišite in razširite povezo:

PODPIS

DATUM

PODPIS

DATUM

www.amnesty.si/pisem-za-pravice-maraton

PIŠEM ZA PRAVICE

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

V Sloveniji že od 1988

PROSIMO, NAMENITE NAM DEL SVOJE DOHODNINE

POMEMBNO!

ZELO BOMO HVALEŽNI, ČE BOSTE SLOVENSKI AMNESTY NAMENILI 0,5 ODSOTKA DOHODNINE. TO JE PREPROSTO IZVEDLJIVA DONACIJA, KI VAS DODATNO NIČ NE STANE.

Kot morda veste, lahko izberete nevladno organizacijo po svoji izbiri in ji namenite 0,5 odstotka od vaše dohodnine. Če tega ne naredite, grede ta sredstva avtomatično v proračun, kjer ga država razporedi po svoje. Odločite se, prosimo vas, da to donacijo namenite nam.

ZAKAJ NAM VAŠA DONACIJA 0,5 % DOHODNINE VELIKO POMENI?

Zbrana sredstva nam omogočajo od držav neodvisno delovanje in uspešno delo za boljši svet na sistemski ravni, od česar imajo koristi vsi ljudje.

KAKO IZBRATI AMNESTY? POVSEM PREPROSTO!

1. Izpolnite in izrežite tu objavljen obrazec za dohodnino.
2. Izpolnjen obrazec nam pošljite na Amnesty International Slovenija, Dunajska 5, 1000 Ljubljana čim prej oz. vsaj do sredine decembra 2019 (da bo vaša odločitev veljala že za letos).

Kaj narediti z drugim obrazcem? Prosimo, ponudite ga še komu v vaši bližini in priporočite podporo našega dela.

Vse prejete obrazce bomo posredovali FURS.

Več informacij na www.amnesty.si/dohodnina.

OBRAZEC ZA VAŠO DONACIJO DOHODNINE

Ime in priimek davčnega zavezanca

Podatki o bivališču (naselje, ulica, hišna številka)

Poštna številka, ime pošte

Davčna številka

Pristojni davčni urad, izpostava

ZAHTEVA ZA NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJE

Naziv upravičenca	Davčna številka	Delež dohodninske olajšave
Amnesty International Slovenije	71490701	0,5 %

V/Na

Dne

Podpis

OBRAZEC, KI GA PONUDITE KOMU V SVOJI BLIŽINI

Ime in priimek davčnega zavezanca

Podatki o bivališču (naselje, ulica, hišna številka)

Poštna številka, ime pošte

Davčna številka

Pristojni davčni urad, izpostava

ZAHTEVA ZA NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJE

Naziv upravičenca	Davčna številka	Delež dohodninske olajšave
Amnesty International Slovenije	71490701	0,5 %

V/Na

Dne

Podpis

Pravico imate, da izberete organizacijo in ji namenite 0,5 odstotka svoje dohodnine. Ta donacija je za vas brezplačna. Če ne izberete organizacije, morate državi vseeno plačati 0,5 odstotka dohodnine in na njegovo porabo ne morete vplivati. Z izpolnitvijo obrazca pa se lahko vi odločite, kateri organizaciji ga boste namenili. Hvaležni vam bomo, če boste izbrali Amnesty.

**Hvala za vaše
zaupanje.**

30 LET KONVENCIJE O OTROKOVIH PRAVICAH

V sredini revije najdete ta plakat, ki smo ga pripravili za 30 let Konvencije ZN o otrokovih pravicah. Podarite ga svojemu ali kakšnemu drugemu otroku, odnesite v službo, na fakulteto, v šolo ali kam drugam, kamor zahajate in bi bilo primerno, da se tam obesi tak plakat. Za šolo si lahko naročite tudi večji plakat. Več informacij v sredini.

